

PÁL-TÄNAVA POISID

A PÁL-UTCAI FIÚK, UNGARI 1969

Režissöör: Zoltán Fábri

Osades: Mari Törőcsik, Sándor Pécsi, László Kozák, Anthony Kemp, William Burleigh

Filmi pikkus: 110 minutit

Soovitame: alates 12. eluaastast

Õppematerjalid on tehtud põhikooli II kooliastme õpilastele.

Õppematerjalide teemad: sõprus, vabadus, ungari ja eesti keele sugulus, eluolu 100 aastat tagasi, poiste mängud

FILMI LÜHITUTVUSTUS

Kaasahaarav lugu räägib ungari noorukitest, kes mänguplatsi lahingutes kannavad ideed kodumaa iseseisvuspüüdlustest. Kindral Boka ja tema väike innukas kamp kaitseb "kallist krunti" punasärkide ülekaalu vastu mõistuse abil. Neil ei õnnestuks võita, kui reeturiks tembeldatud reamees, väike Nemecsek, ei paljastaks Gerébi reeturlikkust, taludes selle nimel ka alandavaid külmi suplusi. Lahingu otsustaval hetkel paistab kõik juba kadunud olevat, kui jälle tema olukorra

päästab. Igihaljas lugu poiste mängudest ja võitlustest, linnalaste igatsusest avaruse järele.

Suure ungari kirjaniku Ferenc Molnári noorteromaan "Pál-tänava poisid" kuulub aegumatu temaatika, põneva süžee ja värvikate karakteritega kindlalt laste- ja noortekirjanduse klassikavaramusse. Iga koolipoiss selles seiklusloos kannab endas unistusi ja on täis pealehakkamist nende eest võideldes.

VIHJEID FILMI ANALÜÜSIKS

Ülesanded jagunevad laias laastus kaheks; filmieelseteks ja filmijärgseteks. Arvestatud on, et õpilased saaksid arutleda oma vanematega, omavahel mõtteid vahetada, teha meeskonnatööd, kontrollida oma teadmisi internetis ja siduda uusi teadmisi varasematega.

Enne filmi vaatamist soovitame Ferenc Molnári raamatu "Pál-tänava poisid" õpilastega läbi lugeda.

1. Romaani autor

Ferenc Molnár (sünnijärgse nimega Ferenc Neumann) sündis 1878. aastal Budapestis ja suri 1953. aastal New Yorgis. Hariduselt oli ta jurist, kuid tegutses ajakirjaniku ja kirjanikuna. Suure edu saavutas mees näitekirjanikuna. Ungaripärase perekonnanimi Molnár võttis ta endale põhjendusega, et tema esivanemate hulgas oli olnud selle elukutse esindajaid.

Uurige Ungari-eesti sõnaraamatust, mida tähendab sõna *molnár*. Sõnaraamatu leiad nutiseadmega kiiresti selle QR-koodi abil:

2. Teose süünd

"Pál-tänava poisid" ilmus esimest korda raamatuna aastal 1907. Aasta varem oli see ilmunud järjejutuna noorteajakirjas "Õpilaste Leht" (*Tanulók Lapja*). See on

Ungari üks kõige loetumaid ja populaarsemaid romaane, kohustuslik kirjandus 5. klassi õpilastele. Samuti on see tuntuim ungari romaan välismaal. "Pál-tänava poisid" on tõlgitud väga paljudesse keeltesse ning paljudes riikides, lisaks Eestile näiteks Itaalias, Poolas ja Jaapanis, on see kohustuslik või soovitatav kirjandus. Raamatu tänapäevani kestav populaarsus annab tunnistust sellest, et lugejate arvates räägib see igavestest elusituatsioonidest. Selle tegevus võinuks toimuda ükskõik kus ja ükskõik millal.

Romaani peategelased Ernő Némecsek, János Boka, Dezső Geréb ja Feri Áts on ungari lugejale niisama tuntud kui eesti lugejale Raja Teele, Joosep Toots ja Arno Tali. Peale tegelaste nimede on romaanist üldtuntud mõisteteks muutunud näiteks kitiühing, einstand ja krunt.

Erinevuseks romaani ja filmi vahel on tegevusaeg. Kui romaani tegevus toimub 1889. aasta kevadel, siis filmis on tegevusajaks aasta 1902. Tegevus toimub kokku 7 päeva jooksul.

Uuri vanematelt, kas ja missuguseid mälestusi on neil "Pál-tänava poistest".

3. Vabadusvõitlus

Loe ungari luuletaja Sándor Petőfi luuletust "Rahvuslaul". Missuguseid väärtusi luuletaja tähtsaks peab? Kas need väärtused tulevad esile ka „Pál-tänava poiste“ raamatus ja/või filmis? Kes eesti luuletajatest on kirjutanud sarnaseid kodumaad ülistavad luuletusi? Selgitage lastele, mida tähendab *madjar*.

Sándor Petőfi
Rahvuslaul

Üles, madjar! Kodu kutsub.
Aeg on käes - kas nüüd või iial!
Valige, nüüd aeg teilt küsib:
vabadus, või orjus püsib.
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

Orjad olime me kaua,
neavad vanemad meid hauas.
Neil, kes vabana said surra,
und ei tule orjamullas.
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

See on tühipaljast hulgas,
kel nüüd surra puudub julgus,
kallimaks kui kodupinda
arvab oma elu hinda.
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

Ahelastest mõõk on enam,
käsi mõõgaga on kenam.
Miks siis raudu kandma peame?
Muistsed mõõgad valmis seame!
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

Et me madjarite nime,
vana kuulsust
vääriskime,

häbi, mis toond aastasajad,
maha pesta nüüd on vaja.
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

Seal, kus kerkivad me hauad,
järelpõlv meid leinab kaua.
Tänapalve juures üha
kordavad me nime püha.
Madjarite jumalale
vanume,
vanume: ei enam orjust
kanna me!

1848

Ungari keelest tõlkinud Ellen Niit
(Vabadus, armastus. Valik luuletusi ja
poeeme, Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn,
1964, lk 216–217).

4. Budapest

Filmi tegevus toimub Ungari pealinna
Budapesti tänavatel. Leidke Budapesti
kaardilt mõned tegevuspaigad: Pál utca,
Múzeumkert, Fűvészkert (Botanikuskert).

Kaardi asukoht veebis:

https://www.mozaweb.hu/Lecke-MGY-Sokszinu_irodalom_5-A_regenyrol-107653

Jälgige, milliste vahenditega on püütud filmis luua 20. sajandi alguse õhustikku. Missugune on tänavapilt?

5. Ungari ja eesti keele sugulusest

Eesti ja ungari keel kuuluvad soome-ugri keeleperesse, ent juba üle viie tuhande aasta on nad arenenud teineteisest eraldi. Nii ei ole ka sugugi ime, et eestlased ja ungarlased teineteise keelt ei mõista. Ent kui neid kuuleb kõrvuti kõnelemas türklane või sakslane, võiks ta vanduda, et tegemist on ühe ja sama keelega.

Eesti ja ungari keeles on kokku 200 ühist sõnatüve. Esmapilgul võib see näida tühise arvuna, kuid tuletiste ja liidete abil on neist võimalik moodustada koguni mitu tuhat sõna. Näiteks ungari tegusõna *ad* „andma“ esineb ungari keele seletavas sõnaraamatus 350 tuletise või liitsõnana. Ka nende jaoks, kes ei ole keeleteadlased, kuuluvad ilmselgelt kokku eesti *veri* ~ ungari *vér*, *käsi* ~ *kéz*, *suu* ~ *száj*, *mesi* ~ *méz*, *minia* ~ *meny*, *väi* ~ *vő*, *neli* ~ *négy*, *sarv* ~ *szarv*, *ela-* ~ *él-*, *mine-* ~ *men-*, *neela-* ~ *nyel-* jne.

Kuid enamgi kui kokkulangevused sõnatüvedes seab suur hulk ühiseid tuletus- ning vormielemente nende suguluse lõplikult väljapoole kahtlust.

Täis- ja kaashäälikute suhe on mõlemas keeles umbes 50%. Ka indoeuroopa keeltest erinev silbiline ehitus, lühikeste täis- ja kaashäälikute sagedane vaheldumine muudab nii eesti kui ka ungari keele kauneima kõlaga keelteks Euroopas.

Mõned ungarikeelsed sõnad, mis filmis esinevad: *áruló*, *vöröses*, *gittegylet*, *grund*. Mida need tähendavad? Kas mõni ungarikeelne sõna kõlas tuttavalt? Missugune on ungari keele kõla?

Uurige lastega, mis on kitt.

Kust on pärit kitiühingu pitsatil olev kiri: “Vannume: ei enam orjust kanna me!”?

6. Eluolu

Arutlege lastega, kasutades järgmisi küsimusi:

Kuidas erineb kool tänapäeva koolist?

Mis tundub võrreldes tänapäeva kooliga kummaline?

Missugune oli 20. sajandi alguse inimeste riietus?

Mida tänapäeval enam ei kohta?

Milliseid filmis esinevaid esemeid võib tänapäeval näha vaid muuseumis?

Kuidas on filmis lahingustseeni humoorikamaks tehtud?

7. Poisid ja nende mängud

Kuidas ja kus veetsid vaba aega koolipoisid 20. sajandi alguses?

Millised olid nende mängud?

Missugused on Pál-tänav poiste väärtushinnangud? Mis on neile oluline?

Miks on krunt poistele tähtis?

Miks on poistele oluline luua rangete reeglitega ühendusi (kitiühing, punasärgid, Pál-tänav poisid)?

Missugune on poiste keelekasutus neis ühendustes?

9. "Pál-tänav poisid" teistes kultuuriilmingutes

Romaani on Eestis viidud ka teatrilavale

(näiteks Linnateatris, VAT Teatris) ja sellest on 1961. aastal Eesti Raadios tehtud kuuldemäng, mida võid kuulata siin:

Õppematerjalid on loonud ungari kirjanduse tõlkija ja Ungari Instituudi programmijuht Reet Klettenberg. Õppematerjalide valmimist toetas Eesti Kultuurkapital.

Kino Artis / OÜ Tallinnfilm

Estonia pst 9, 10143 Tallinn

www.kino.ee

ARTIS
KUNST ON KINOS

